

Het visioen van de hoer (Openbaring 17:1-6)

> Introductie: de laatste visioenen van het einde

Nadat Johannes gezien heeft dat de zevende oordeelsschaal, die het einde van deze wereld uitbeeldt, is uitgegoten over deze aarde, krijgt hij een reeks van visioenen te zien waarin deze zevende schaal verder wordt uitgelegd (Openbaring 17:1-22:5). Elk visioen laat hierbij een ander aspect van het einde zien.

Het eerste visioen dat Johannes ziet, gaat over het oordeel over en de vernietiging van de twee handlangers van de draak die samen Babylon worden genoemd, namelijk het beest en de hoer (Openbaring 17:1-18:24). Daarna ziet Johannes een prachtig visioen van een feest, dat een overwinningslied omvat (Openbaring 19:1-4), het bruiloftsfeest van het Lam (Openbaring 19:5-10) en de wederkomst van de Heere Jezus Christus (Openbaring 19:11-21). De wederkomst gaat gepaard met de omverwerping van de satan, het brein achter het kwaad (Openbaring 20:1-10). Vervolgens ziet Johannes een glimp van de opstanding der doden en het laatste oordeel (20:11-15). Ten slotte wordt aan Johannes het Nieuwe Jeruzalem geopenbaard.

De uitleggers verschillen van mening over de opbouw van deze laatste hoofdstukken van Openbaring. Wel zijn allen het erover eens dat het eerste visioen van de hoer en Babylon het spiegelbeeld is van het laatste visioen van de bruid van het Lam en het Nieuwe Jeruzalem.

> De hoer beheerst alle volken (Openbaring 17:1-2)

Johannes ziet een van de engelen van de zeven oordeelsschalen naar zich toe komen. Die engel nodigt Johannes en ook u uit om hem te volgen en het oordeel over de grote (dat wil zeggen: belangrijke) hoer te aanschouwen. Het is toepasselijk dat een van deze zeven engelen dit oordeel aan Johannes toont. De zeven engelen die het oordeel uitvoerden in Johannes 16, zijn namelijk ook de engelen die de gemeente hebben getroost (Openbaring 2-3). De engel troost de gemeente nu met de boodschap van het oordeel over de hoer. Het is een geweldige troost dat de hoer ten onder gaat, want zij had de Kerk veel lijden bezorgd. Straks in het Nieuwe Jeruzalem zal die hoer er echter niet meer zijn. Daar is de Kerk verlost van haar verleiding.

De hoer als beeld van ontrouw en goddeloosheid

Voor het eerst in Openbaring wordt de vijand van de kerk omschreven als een hoer. In Openbaring 17:7 komt naar voren dat ze rijdt op het beest met zeven koppen en tien hoorns. Dat is hetzelfde beest dat eerder uit de zee kwam en symbool stond voor de politieke macht (Openbaring 13:1). Het feit dat de vrouw op dit beest zit, duidt op de nauwe band tussen beiden. Ze kan er dan wel verleidelijk uitzien, in tegenstelling tot dat brute beest, maar we zijn gewaarschuwd. Neem deze waarschuwing dook serieus!

Verdieping: De hoer en het Oude Testament

Uit alles blijkt dat de hoer een gevaar is om rekening mee te houden. Helemaal als ze in de context wordt geplaatst van het Oude Testament. Daar wordt het beeld van de hoer gebruikt om een schijnreligie¹ te schilderen: een religie die de mensen voorgaat in het aanbidden van valse goden. Hierover is bijvoorbeeld in het boek Hosea (Hosea 4:10-15) te lezen. Deze valse godsdienst ging vaak samen met aandacht voor vruchtbaarheid, vooruitgangdenken en seksuele immoraliteit als onderdeel van de aanbidding van die goden. Door middel van seksualiteit en welvaart werd het volk Israël verleid om ontrouw te zijn aan God. De Bijbel omschrijft deze ontrouw als hoererij

¹ Met schijnreligie wordt een religie bedoeld die net echt is.

(vergelijk Jeremia 2:20). Daarom beschuldigt God in het Oude Testament niet de heidense wereld, maar juist het volk Israël van hoerij.

Als we in Openbaring lezen over het beeld van de hoer, dan gaat het overeenkomstig het Oude Testament allereerst niet om afgoderij en goddeloosheid in de wereld om ons heen, maar is de hoer het beeld voor de (afvallige) kerk die zich inlaat met afgodenrij. Juist de trouwe stad zal vervallen tot hoerij (Jesaja 1:21). Dit betekent dat de dreiging van de hoer juist voor de gemeente een gevaar vormt. Ook Johannes waarschuwde de gemeente voor het gevaar van de hoer (Openbaring 2:20):

“Maar Ik heb enkele dingen tegen u: dat u de vrouw Izebel, die van zichzelf zegt dat zij een profetes is, ongemoeid haar gang laat gaan om te onderwijzen en Mijn dienstknechten te misleiden, zodat zij hoerij bedrijven en afgodenoffers eten.”

Bedenk daarbij bovendien dat Satan de kerk niet alleen infiltreert met immorele praktijken, maar ook met valse leerstellingen (Openbaring 2:15). Samengevat is de hoer dus een beeld voor het valse volk van God, voor degenen die beweren deel uit te maken van de christelijke kerk, maar in de praktijk geestelijk afvallig zijn.

Dat de hoer verschilt van de echte gemeente van Christus, de vrouw (Openbaring 12), wordt ook direct zichtbaar. Waar de vrouw wordt achtervolgd (Openbaring 12:13-18), wordt de hoer geëerd, toegejuicht en het hof gemaakt door de machthebbers van de wereld (Openbaring 17:2-4 en 18:3). Heel de aarde komt samen om van haar te ‘genieten’. Juist dat maakt de hoer een verleidelijk alternatief voor de kerk. Ze biedt gelovigen een prettig en aangenaam alternatief voor vervolging en verdrukking. Waarom moeilijk doen als het makkelijk kan? Achter een godsdienstige laag gaat echter goddeloosheid schuil. De hoer moedigt de mensen aan tot een goddeloze levensstijl. Dat is ook de oorzaak van het grootste verschil tussen de vrouw en de hoer. De hoer zal vanwege haar goddeloosheid vernietigd worden (Openbaring 18:1) en de vrouw zal bekleed worden als de bruid van Christus (Openbaring 19:8).

De macht van de hoer

Johannes ziet dat de hoer op vele wateren zit. Dit zegt iets over de levensstijl die de hoer nastreeft. ‘De vele wateren’ zijn namelijk een verwijzing naar Babylon. Jeremia omschrijft Babylon, de goddeloze cultuur van wetenschap, genot en de plaats waar de zonde woekert, als de stad aan de vele wateren (Jeremia 51:13). De vele wateren staan echter niet alleen symbool voor haar goddeloosheid, maar ook voor de volkenzee (vergelijk Openbaring 17:15). De hoer zit op deze volkenzee; ze regeert over al de volken.

De manier waarop de hoer over de volken regeert bevat een soort wederkerigheid. De hoer regeert op een dusdanige manier dat de volken dronken worden van de wijn van immoraliteit (Openbaring 17:2). Onder haar heerschappij zullen de kerk en de wereld losbandig en goddeloos leven. Deze manier van leven zal zo verslavend zijn, dat de mensen niet meer zonder de hoer kunnen. Ze worden afhankelijk van haar. Ze drinken wel gulzig uit die prachtige beker, maar de dorst wordt nooit geleest. Zo kan zij ook over de kerk en de wereld regeren. De manier van regeren van de hoer is dus een fuik: je zwemt erin, je valt er voor en je komt er niet meer los van. Zien we dat ook niet om ons heen gebeuren?

In Jeremia 51 wordt het zichtbaar wat het betekent voor de kerk dat ze dronken wordt van de wijn van haar immoraliteit. Daar wordt Babylon afgebeeld met een beker waarvan heel de aarde dronken wordt. Het gevolg hiervan is geesteloosheid. De kerk zal zo bezig zijn met de beslommeringen van de dag, dat ze geen tijd meer heeft om zich toe te wijden aan haar Koning. Ze zal het hier op aarde zo naar haar zin hebben, dat ze niet meer verlangt naar die eeuwige toekomst met de Bruidegom.

> De hoer getoond (Openbaring 17:3-6a)

De hoer in de woestijn (Openbaring 17:3a)

Terwijl een engel Johannes uitnodigt om te komen kijken naar het oordeel over de grote hoer (Openbaring 17:1), wordt hij in de geest naar een woestijn gebracht. Dit kan ook zo worden vertaald: hij wordt door de Geest ergens heen gebracht. Het in de geest of door de Geest ergens heen gebracht worden, gebeurt vaker in Openbaring (vergelijk Openbaring 1:10, 4:2). Dit zijn belangrijke onderbrekingen in het boek Openbaring. Ze onderstrepen dat het betrouwbaar is wat Johannes in het vervolg ziet, want hij is een profetische getuige.

In de woestijn ziet Johannes de grote hoer. Dat vormt een schril contrast met het voorgaande. In vers 1 zat de hoer namelijk nog op vele wateren en nu zit ze in de droge woestijn. Wat doet de hoer daar in de woestijn? Is ze daar, omdat ze weet dat de vrouw (de ware kerk) zich ook in de woestijn bevindt (Openbaring 12)? Dit is niet waarschijnlijk. Het beeld van de woestijn laat hier iets zien van het einde van de hoer. Ze zal daar ten onder gaan in eenzaamheid en verlatenheid. Ze zal zelfs veranderen in een woestijn (Openbaring 18:2) Waar de woestijn voor de vrouw tijdelijk was, omdat ze opgenomen wordt in glorie (Openbaring 19:6-8), zal de woestijn voor de hoer eeuwig zijn. De woestijn van hitte en verlatenheid zal het gevolg zijn van Gods oordeel (vergelijk Jesaja 21:1-10 en Jeremia 51:43). Hoe mooi de hoer er ook uitziet en hoeveel welvaart ze ook lijkt te hebben, haar einde is verschrikkelijk (Psalm 73).

De hoer op het beest (Openbaring 17:3b)

Het beest waarop de vrouw zit, heeft zeven koppen en tien hoorns. Zo wordt duidelijk dat dit beest hetzelfde beest is als het beest dat de draak uit de zee tevoorschijn toverde en strijd voerde tegen de vrouw (Openbaring 12:17-18 en 13:1-7). De zeven koppen en tien hoorns doen ons ook denken aan de duivel zelf (Openbaring 12:3). Hij gaf zijn macht (hoorns) en wijsheid (koppen) echter aan het beest uit de zee.

De 'namen van godslastering' staan nu niet op de koppen (Openbaring 13:1), maar op het gehele beest. Dit laat zien dat de godslastering in het rijk van het beest niet alleen iets is dat je met je hoofd doet, maar het zal heel het bestaan doortrekken. Dit afgodische karakter kwam in het Romeinse Rijk tot uiting in de vergoddelijking van de keizers. Ze eigenden zich immers titels toe als heer (kurios), verlosser (soter), god (theos) en heer van de wereld (kosmokrator). Op een vergelijkbare manier zal ook dit beest te werk gaan. Ze zal zich voordoen als een goddelijke macht en zich goddelijke eer toe-eigenen. De godslasterlijke namen weerspiegelen de afgodische eis van het beest om hem te aanbidden.

Ook de kleur van het beest wordt genoemd: scharlakenrood. Sommige uitleggers leggen hierbij een link naar het Romeinse rijk, omdat scharlakenrood de kleur was van dat rijk. Het is echter voor de hand liggender om deze kleur in lijn met het Oude Testament te omschrijven als de kleur van de zonde (vergelijk Jesaja 1:18).

De hoer geopenbaard (Openbaring 17:4)

De hoer op het beest is in weelde gekleed. Ze heeft purper, scharlaken, goud, edelstenen en parels. Alles straalt luxe en pracht uit. De purperen kleur laat ook iets koninklijks zien. Ze is duidelijk welgesteld, want haar kleding is duur. Zo is de hoer het symbool van een cultuur die draait om welvaart, economische vooruitgang en uiterlijke voorspoed. Dat maakt de hoer ook zo aantrekkelijk. Als het met mensen goed gaat, dan krijgen ze volgers. Iedereen wil wel delen in deze rijkdom. Te denken valt hierbij aan het verhaal van Lot (Genesis 13-14). Lot koos voor Sodom en Gomorra, omdat daar voorspoed en welvaart te vinden was. Stapje voor stapje kwam hij er meer door in de greep. Eerst woonde hij buiten de stad, toen in de stad en vervolgens werd hij zelfs bestuurder van

de stad. Zo zal de hoer ook de gemeente naar zich toe proberen te trekken, door de voordelen van het goddeloze leven schaamteloos te promoten (in reclames?).

Verdieping: De kleding van de hoer en de vrouw

De weelderige en verdorven kleding van de hoer contrasteert met de ware schoonheid van de kerk als de bruid van Christus. Eerder beschreef Johannes de schoonheid van de vrouw als een weerspiegeling van de heiligheid van God: "een vrouw bekleed met de zon, met de maan onder haar voeten en op haar hoofd een kroon van twaalf sterren (Openbaring 12:1)." Later zal de bruid van Christus een schoonheid dragen die de smakeloze namaak van de wereld overtreft: "met de heerlijkheid van God, haar uitstraling als een zeer zeldzaam juweel, als een jaspis, helder als kristal" (Openbaring 21:11). Wat een verschil is dat. De hoer van Babylon kleedt zich verleidelijk, om de wereldse koningen naar hun vernietiging te lokken. Daarentegen is de uiterlijke schoonheid van de kerk bescheiden; ze probeert te stichten in plaats van te verleiden (vergelijk 1 Petrus 3:4).

De beker die ze in haar heeft zit niet vol met wijn, maar vol met gruwlijkheden. De gouden beker suggereert rijkdom en heerlijkheid. De kostbaarste drank is te verwachten in een dergelijke kostbare beker. De beker zit echter vol onreinheid; een inhoud die de ziel verarmt en die ervan drinken te schande maakt. Echter, die immorele en verderfelijke inhoud is voor de hoer en haar onderdanen juist van onschatbare waarde. Zo verslaafd zijn ze er aan. Daarom kan de hoer ook zo eenvoudig de heerser en de volken verleiden om van haar onreinheid te drinken. Als gevolg hiervan zal het in deze wereld zijn zoals in de dagen van Noach en in de dagen van Lot (Lukas 17:26-28): een maatschappij die voor God gruwelijk is.

In de wetten van Mozes wordt een aantal zonden als gruwelen omschreven. Dat zijn zonden waar God in het bijzonder aanstoot aan neemt. Het aanbidden van (Deuteronomium 27:15) occulte praktijken (Deuteronomium 18:10-11) en seksuele perversies wordt genoemd (Leviticus 18:22). Deze gruwelijkheden zijn voorbeelden waarbij afgoderij bevorderd wordt in plaats van het dienen van de ware God. In een Bijbelcommentaar kwam ik hierover het volgende tegen:

"Alles wat de wereld gebruikt om gelovigen van hun God af te keren, zit in deze beker: pornografische literatuur, sporten waarin je helemaal opgaat, luxe, wereldse roem en macht, de lusten van het vlees, enzovoort. [...] Het omvat zowel dingen die op zich slecht zijn, als dingen die slecht worden, omdat men ze niet als een middel ziet, maar als een doel op zich.

Die gouden beker ziet er fantastisch uit. Het is prachtig wat de hoer ons kan bieden. Het is ongekend. Wacht echter maar tot je ziet wat er in de beker zit; die zit vol gruwelen en vuilheid van haar hoerij!

Als climax wordt de hoer omschreven als 'het grote Babylon'. Deze naam staat op haar voorhoofd geschreven. Dit doet denken aan Openbaring 13, waarin de aanhangers van het beest uit de zee (politieke macht) door het beest van de aarde (religieuze macht) gedwongen werden om een teken op hun rechterhand of hun voorhoofd te dragen. Dat teken was het kenmerk van de volgelingen van het beest. De hoer wordt gekenmerkt door goddeloosheid en vijandschap tegen Gods gemeente. Zoals het oude Babylon de tempel en de heilige stad Jeruzalem verwoestte en haar mensen in ballingschap voerde, voert nu de hoer op het beest oorlog tegen de heiligen van God, om hen te vernietigen en hen in de slavernij van haar immoraliteit te brengen. Hierin overtreft het grote Babylon het oude Babylon. De naam 'het grote Babylon' laat ook iets van hoogmoed zien van de hoer. Ze scheidt op over haar status en over haar wereldrijk, maar wat stelt deze status in werkelijkheid eigenlijk voor? Nog een paar hoofdstukken en er is van dat grote Babylon niets meer over.

Met deze naam onthult de hoer haar identiteit. De hoer is dus het grote Babylon en niet het Nieuwe Jeruzalem, de heilige stad van God, zoals ze iedereen graag zou willen laten geloven. De naam op het voorhoofd laat dat zien. De hoer wordt niet alleen 'het grote Babylon' genoemd, maar ze is ook 'de moeder van de hoeren en van de gruwelen van de aarde'. Deze tweede naam laat zien dat zij de bron is van al de ongerechtigheden op aarde. Zij is het die als het ware al die gruwelijkheden baart. Zij is de moeder van iedereen die geestelijke prostitutie bedrijft door het beest te aanbidden.

Haar naam wordt een mysterie genoemd. Letterlijk betekent dit woord 'geheim'. Mysterie komt vier keer voor in Openbaring (1:20; 10:7; 17:5, 7). Het kan een aantal dingen betekenen dat de hoer in Openbaring 17 een mysterie wordt genoemd. Ten eerste kan het betekenen dat ze niet herkenbaar zal zijn als een hoer. Op het eerste gezicht lijkt ze een vertegenwoordiger van de ware Godsdienst. Echter, dankzij Gods Woord kunnen we weten dat zij de hoer is. Dit mysterie verdwijnt alleen door ons te wortelen in Gods Woord. Daarnaast kan ze een mysterie genoemd worden, omdat haar ware identiteit als de valse kerk en grote vijand van Gods heiligen op aarde niet volledig zal worden onthuld tot het einde, wanneer die identiteit zal worden onthuld door haar oordeel door God (vergelijk 2 Thessalonicenzen 2:1-8). Tot die tijd geloven de meeste mensen dat ze liegt als ze zegt dat ze de ware kerk en de ware bruid van Christus is en niet de hoer.

De hoer is dronken (Openbaring 17:6)

Met afschuw ziet Johannes dat de hoer dronken is. Ze is echter niet dronken van wijn, maar van het bloed van de heiligen en het bloed van de getuigen van Jezus. De manier waarop Johannes deze dronkenschap bovendien omschrijft, maakt duidelijk dat die vrouw niet af en toe dronken is. Nee, ze is voortdurend in dronkenschap. De leeft van het bloed van Gods volk. De hoer is niet tevreden met wat ze al controleert en als ze niet in staat blijkt te zijn om de uitverkorenen te misleiden (Mattheus 24:24), kwelt ze die meedogenloos en doodt ze de heiligen, zodat hun bloed op het oppervlak van de aarde wordt vergoten.

De heiligen en getuigen van Jezus zijn hoogstwaarschijnlijk niet twee verschillende groepen van Gods volk, maar eerder een dubbele beschrijving van iedereen die Christus op aarde volgt. Alle christenen zijn immers heiligen en ook getuigen van Jezus Christus (vergelijk Openbaring 1:1-2, 5-6, 9). Het bloed dat de vrouw drinkt, is dus het bloed van degenen die hun leven hebben gegeven vanwege hun getuigenis over Christus. Het getuigenis van de gemeente roept tegenstand en vervolging op door de wereld (Openbaring 1:9) en op dat bloed is de hoer uit. Ze wil de gemeente doden! Ze wil de ziel van de gemeente hebben (Leviticus 17:10).

Dit beeld van de dronken hoer is misschien wel actueler dan ooit. Hoewel in het westen niet letterlijk het bloed van christenen vergoten wordt, wordt dat in andere delen van de wereld des te meer gedaan. Ik heb gelezen dat in de twintigste eeuw meer christelijk bloed is vergoten dan in welke andere eeuw dan ook. Hoe hard de hoer de gemeente echter ook zal vervolgen, ze zal niet overwinnen, want Christus heeft overwonnen!

> Verwondering (Openbaring 17:6b)

Als Johannes dit allemaal gezien heeft, verwondert hij zich diep. Hij is verrast door haar aanwezigheid en iets daarvan is wel te begrijpen, toch? Waarschijnlijk had hij verwacht dat hij zou zien hoe de hoer veroordeeld zou worden, toen hij naar de woestijn werd gebracht. Tot nu toe lijkt ze echter te zegevieren. Opzichtig gekleed en getooid met rijkdom zit ze op het scharlakenrode beest en is ze dronken van bloed van haar slachtoffers. Johannes is zowel verbijsterd als geschokt. Hoe kan dit nou, God, dat het oordeel lijkt uit te blijven?

Misschien herkent u iets van die vraag. Hoe mooi is het dan om te lezen dat God deze vraag van Johannes niet onbeantwoord laat, maar dat Hij antwoord gaat geven in het vervolg van Openbaring 17?

> Afsluiting: We zijn gewaarschuwd

Uit heel de omschrijving van de hoer en haar activiteit blijkt het gevaar en de verleiding van deze hoer. Uit alles blijkt dat God ons wil waarschuwen voor haar gevaar. Wees op je hoede voor de hoer en wijs elkaar ook op het gevaar van de hoer. Voordat je het doorhebt, wordt je meegetrokken door haar.

Tijdens de voorbereiding kwam ik een gedicht van Matthijn Buwalda uit 2015 tegen dat precies over deze thematiek gaat.

BABYLON EN DE HOER

*Deze stad ligt in het midden van mijn wereld
Ze ziet er prachtig uit, verleidelijk mooi
De schitterende pleinen
Met zon in de fonteinen
Het leven gratis en jezelf als fooi*

*Ze lokt je vroeg of laat naar haar terrassen
Ze heeft je zomaar speels opeens gekust
Ze fluistert in je oren
Precies wat je wilt horen
Je wordt hier in een diepe slaap gesust*

*Reputatie en naam
Je relaties, je baan
En als je wakker wordt
Heb je je hart verkocht
aan Babylon*

Hoe groot de aantrekkingskracht van de hoer ook is in de wereld om ons heen en in ons eigen leven, er is er Een die sterker is. Daar begonnen we het seizoen mee en daar sluiten we het mee af:

“Genade zij u en vrede, van Hem Die is en Die was en Die komt, en van de zeven Geesten, Die voor Zijn troon zijn, en van Jezus Christus, Die de getrouwe Getuige is, de Eerstgeborene uit de doden en de Vorst van de koningen der aarde; Hem Die ons heeft liefgehad en ons van onze zonden gewassen heeft in Zijn bloed en Die ons gemaakt heeft tot koningen en priesters voor God en Zijn Vader; Hem zij de heerlijkheid en de kracht in alle eeuwigheid.”

Amen.